אוכלין על של בין הכיפין ואין אוכלין על שבין השיצין תנן התם שלש ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן וגליל ושלש ארצות בכל אחת ואחת ולמה אמרו שלש ארצות לביעור שיהיו אוכלין בכל אחת ואחת עד שיכלה האחרון שבה מנא הני מילי אמר רב חמא בר עוקבא א"ר יוסי בר חנינא אמר קרא ולבהמתך ולחיה אשר בארצך כל זמן שחיה אוכלת מן השדה האכל לבהמה שבבית כלה לחיה אשר בשדה כלה לבהמתך מן הבית וגמירי דאין חיה שביהודה גדילה על פירות שבגליל ואין חיה שבגליל גדילה על פירות שביהודה ת"ר פירות שיצאו מארץ ישראל לחוצה לארץ מתבערין בכל מקום שהן רשב"א אומר יחזרו למקומן ויתבערו משום שנאמר בארצך הא אפיקתיה קרי ביה בארץ בארצך אי נמי מאשר בארצך רב ספרא נפק מארץ ישראל לחוצה לארץ הוה בהדיה גרבא דחמרא דשביעית לוו בהדיה רב הונא בריה דרב איקא ורב כהנא אמר להו איכא דשמיע ליה מיניה דרבי אבהו הלכה כר"ש בן אלעזר או לא א"ל רב כהנא הכי א"ר אבהו הלכה כר' שמעון בן אלעזר א"ל רב הונא בריה דרב איקא הכי א"ר אבהו אין הלכה כרשב"א אמר רב ספרא נקוט הא כללא דרב הונא בידך דדייק וגמר שמעתתא מפומיה דרביה כרחבה דפומבדיתא דאמר רחבה אמר רב יהודה הר הבית סטיו כפול היה סטיו לפנים מסטיו קרי עליה רב יוסף עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו כל המיקל לו מגיד לו ר' אילעאי קץ כפנייתא דשביעית היכי עביד הכי לאכלה אמר רחמנא ולא להפסד וכי תימא הני מילי היכא דנחית לפירא אבל היכא דלא נחית לפירא לא והאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה הני מתחלי דערלה אסירי הואיל ונעשו שומר לפירי ושומר לפירי אימת הוה בכופרי וקא קרי להו פירי ר"נ דאמר כר' יוסי דתנן רבי יוסי אומר סמדר אסור מפני שהוא פירי ופליגי רבנן עליה מתקיף לה רב שימי מנהרדעא ומי פליגי רבנן עליה דרבי יוסי בשאר אילנות והא תנן מאימתי אין קוצצין את האילנות בשביעית ב"ש אומרים כל האילנות משיוציאו וב"ה אומרים החרובין משישרשרו והגפנים

משיגריעו

אוכלין על של בין הכיפין. דרך דקלים להיות בעיקרן קוצים סביב והיינו שילים ומן הדקל עצמן הן ולמעלה עלין שלו עשויין כסדרן כמין כפות תמרים וכשהרוח מנשב התמרים נופלין ונשארין באותן כיפין ולמטה בשילין וקאמר רבנן שמעון דכל זמן שמצויין בכיפין אוכלין מאותן שבבית אבל אין אוכלין מן הבית על סמך אותן שבשילין לפי שאין החיה יכולה ליטלן מפני הקוצים. ומתניתין הכי קאמר תנא קמא כלה לגמרי אף מבין השילין חייב לבער אבל כלו מן הכיפין ועדיין יש בשילין אינו חייב לבער רבי יהודה אומר לא והבא לך אף אתה ממקום הראוי ליטלן ולא תמצא ולחומרא אמרה רבי יהודה: **שלש ארצות.** בארץ ישראל חלוקות זו מזו לענין ביעור שאין זו סומכת על זו משכלו בה ואע"פ שלא כלו בחבירתה: **ושלש ארצות בכל אחת ואחת.** שחלוקות במנהג קיום פירותיהן שפירותיהן כלות של זו קודם לזו ואעפ"כ עשינו כולן אחת לביעור כדמפרש ואזיל: **ולמה אמרו שלש ארצות.** הואיל ושלש ארצות לכל אחת הרי כאן תשע ארצות למאי הילכתא אמרו שלש ארצות לביעור ותו לא: **שיהיו אוכלין בכל אחת.** עשאום לשלש שבכל אחת כאילו הן אחת ואוכלין בכל אחת ואחת מהשלש החלוקות לביעור עד שיכלה האחרון שבשלש ארצותיה אוכלין ביהודה עד שיכלה אחרון שבשלש ארצותיה וכן בעבר הירדן וכן בגליל: **מנא הני מילי.** דאוכלין ביהודה עד שיכלה אחרון שבשלש ארצות שבה אבל אין אוכלין ביהודה ע"י אותן שבגליל: **וגמירי.** מסורת מאבותינו: **דאין חיה שביהודה.** מתרחקת כל כך לבאת מיהודה לגליל ומגליל ליהודה אבל יוצאה היא מגליל לגליל ומיהודה ליהודה: **מתבערין.** כשמגיע עונת הביעור שכלו לחיה: **בכל מקום שהן.** ולא מטרחינן ליה להחזירן לארץ לבערן שם: **משום שנאמר בארצך.** לחיה אשר בארצך והוו ביעורן שמפקירן במקום דריסת חיה ובהמה: **הא אפיקתיה.** למעוטי דאין סומכין בני יהודה אלא על ארצם ולא על של גליל: **קרי ביה בארץ בארצך.** אי הוה כתיב בארץ הוה שמעת מינה חדא מינייהו השתא דכתיב בארצך דרוש בה תרתי: **אי נמי.** אשר לדרשא: **לוו בהדיה.** נתלוו עמו בחבורה: **מיניה דרבי אבהו.** תלמידיו היו: **דקים ליה דאיהו דייק שמעתא מפומיה דרביה.** כשהשמועה יוצאה מפי רבו מדקדק ואומר לרבו לשנותה פעם שנייה ומבחין הימנו אי הן או לאו: **כרחבה דפומבדיתא.** שהיה מדקדק בשמועתו לדעת ממי קיבלה: **רבי יהודה.** ספק שמעה מרב יהודה או מר' יהודה נשיאה דהוה נמי בההוא דרא: **סטיו כפול היה.** אצטבאות סביב לו כפולות זו לפנים מזו סביב: **קרי רב יוסף עליה.** דרב ספרא: **קץ כפנייתא דשביעית.** דקל טעון כפניות והן תמרים קטנים שלא בישלו וקצץ הדקל לעצים והפסיד כפניות: **דנחת לפירא.** פירי שנגמר אסור להפסידו: **מתחלי דערלה.** שומר הגדל סביבות התמרים בקטנן כעין פקס הגדל סביבות אגוזי יער הדקות: **אסירי.** משום ערלה דלא הוו כעץ אלא שם פירי עליהם הואיל דנעשו שומר לפירי: **ושומר פירי אימת הוי בכופרי.** כשהן קטנות וכופרא הוא כפניות וכשגדילין הוא יבש ונופל אלמא כפניות קרויין פירי: **רב נחמן.** דאמר פירי שלא נגמר קרוי פירי: **דאמר כר' יוסי.** דאמר משנפלו פרחי הגפן ונראית צורת הענבים והיינו סמדר אסור משום ערלה מפני שהוא פירי ובלע"ז קורין אשפני"ר: **ופליגי רבנן עליה.** במסכת ערלה (פ"א מ"ז) דקתני רישא העלין והלולבין ומי גפנים וסמדר מותרים משום ערלה ורבי אלעאי דעבד כרבנן: **בשאר אילנות.** חוץ מגפן: **אין קוצצין.** לעצים מפני שמפסיד הפירי ורחמנא אמר לאכלה ולא להפסד: **משיוציאו.** תחילת העלין בימי ניסן: **משישרשרו.** משירלו בהן כעין שרשרות של חרובין:

משיגריעו

עד שיכלה אחרון שבה. פ"ה עד שתכלה האחרונה שבארצותיה והשלש ארצות שבכל אחת שוות הן ואין נראה דאם אינם חלוקות למה שונה שלש ארצות בכל אחת ועוד קשה לר"י דתנן בפ"ט דשביעית (מ"ב) שלש ארצות לביעור ושלש ארצות בכל אחת עד שיכלה האחרונה שבה ר"ש אומר לא אמרו שלש ארצות אלא ביהודה מכלל דלתנא קמא שלש ארצות חלוקות שכל אחת חלוקה לביעור ור"ש נמי מודה להו ביהודה לכך י"ל דאחרון שבה היינו פירות שבהר עד שיכלה אחרון שבהר ופירות שבעמקים עד שיכלה אחרון שבעמקים וכן שבשפילה עד שיכלה אחרון שבשפילה ובירושלמי יש אמר ר' חייא בר' עקיבא בשם ר' יוסי בר חנינא שיערו לומר אין חיה שבהר גדילה בעמק וחיה שבעמק אין גדילה בהר ולפי זה משמע דהוי מדאורייתא ולא תיקשי הא דאמרינן בשמעתין דאין חיה שביהודה גדילה על של גליל דמיירי אפי' מהר להר והיינו דמסקינן בשילהי שמעתין דתניא אמר רשב"ג סימן להרים מילין וכו' דנפקא מינה נמי לג' ארצות שביהודה והא דלא קאמר לקמן נפקא מינה לביעור משום דחילוק הר ושפלה ועמק לא שייך אלא ביהודה גרידא כדקתני במסכת שביעית בהדיא אבל ביכורים ונחל איתן שייכים בכל א"י ובגמ' דירושלמי במסכת שביעית עלה דההיא סימן להרים מילין קאמר אית דבעי למימר למידק הדא איתמר פירוש לענין שלש ארצות נאמר אותו סימן: **מתבערין בכל מקום.** פ"ה שנותנין אותן למרמס חיה ובהמה ולא נראה דהא מותרין אחר ביעור לעניים לכ"ע דתנן התם (משנה ח) מי שהיו לו פירות שביעית והגיע שעת הביעור מחלקן מזון שלש סעודות לכל אחד עניים אוכלים אחר הביעור ולא עשירים דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר אחד עניים וא' עשירים אוכלים אחר הביעור ובתוספתא קתני מי שיש לו פירות שביעית והגיע שעת הביעור מחלק מהן לשכיניו ולקרוביו ולידועיו ומוציא ומניח על פתח ביתו ואומר אחינו בית ישראל מי שצריך ליטול יטול וחוזר ומכניס לתוך ביתו והולך ואוכל עד שיכלו ואומר ר"י הא דמשמע בכל מקום לאסור לאכול אחר הביעור היינו כשמשהה בביתו בחזקת שלו אבל אם מפקירו ומוציאו מרשותו שיאכל כל מי שירצה הן אדם והן חיה מותר להכניסו ולאכלו אחר הביעור: **רב ספרא אפיק גרבא דחמרא מא"י לח"ל.** הקשה ריב"א דתנן בפ"ו דשביעית (משנה ה) אין מוציאין שמן שריפה ופירות שביעית מן הארץ לח"ל ותירץ דהתם איירי לאכילה ורב ספרא אפיק לסחורה דיש סחורה שמותרת אי נמי בשוגג הוציאו:

מפני

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פ"ז מהלכות שמיטה הל' ט י:
כא ב שם הלכה א:
כב ג שם הלכה יב:
כג ד מיי' פ"ה מהל' שמיטה הלכה יג:
כד ה מיי' פ"ט מהל' מעשר שני ונטע רבעי הלכה יג:
כה ו מיי' פ"ה מהל' שמיטה הלכה יח:

◆

רבינו חננאל

תנן התם שלשה ארצות לביעור כו'. ולמה אמרו שלשה ארצות שיהיו אוכלין כל אחת ואחת עד שיכלה אחרון שבה, שנאמר ולבהמתך ולחיה אשר בארצך, ופשוטה היא. ת"ר פירות שיצאו מארץ לחוץ לארץ מתבערין בכל מקום שהן. ר' שמעון בן אלעזר אומר יחזרו למקומן ויתבערו, משום שנאמר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול. ואקשינן והא אפקתיה הא דדרשת ביה ולבהמתך ולחיה אשר בארצך כל זמן שחיה אוכלת בשדה האכל גם אתה לבהמתך ממה שיש לך בביתך וכו'. ושנינן קרי ביה בארץ, כלומר היה לו לומר ולבהמתך ולחיה אשר בארץ, למה כתב בארצך ש"מ תרתי. אי נמי מאשר. ביד רב ספרא נפיק מארץ לחוצה לארץ גרבא דחמרא דשביעית, אמר להו לרב כהנא ולרב הונא בר אקו מי איכא בכו דשמע מר' אבהו אם הלכתא כר' שמעון בן אלעזר דמצריך להחזיר פירות שביעית לארץ ולבערן התם או לא, רב הונא בר אקו אמר הכי אמר ר' אבהו אין הלכה כרבי שמעון בן אלעזר. אלא מתבערין בכל מקום שהן. ורב כהנא אמר הילכתא כר' שמעון בן אלעזר, אמר רב ספרא נקוט דרב הונא בר אקו בידך, כלומר זה שאמר רבי אבהו אין הלכה כר' שמעון בן אלעזר הוא האמת, שמדקדק דברי רבותיו ועומד בהן על בוריין, כרחבא דהוה דייק בין ר' לרב שלא תתחלף לו השמועה ויאמר אותה בשם זולתי האומרה, וכיון שנסתפק לו בעל השמועה מי הוא, אם רבי יהודה אמרה או רב יהודה, היה גורסה בשם שניהם דאמר רחבה אמר ראבי יהודה הר הבית סטיו כפול מעוקל היה כו'. קרי רב יוסף עליה דרב ספרא עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו, כל המיקל לו מודה לדבריו, כלומר כמו רב ספרא שהודה לרב הונא בר איקו ושבחו, ואמר האמת עמו מפני שהיה מיקל לו דהתיר לו לבער גרבא דחמרא בחוצה לארץ, ולא הטריחו להחזירן לארץ. רבי אילא קץ כפניתא בשביעית, פירוש אל טלע של שביעית. והיכי עביד הכי והא מפסיד פירי שביעית דלא כנח להו עד [שיהיו נגמרין והתורה אמרה לאכלה ולא להפסד, הנה איסור הוא דאסור להפסיד פירות שביעית, וכי תימא הני מילי פירות הוא דאסור להפסיד, אבל בכפנייתא עדין אינן פרי, והאמר רב נחמן הני מתחלי דערלה אסירי, פירוש קצבאן דערלה אסירי הואיל ונעשו שומר לפירי, והני מתחלי לא היו שומר לפרי אלא בכופרי, דהן אל טלע, דאלמא פרי הן, דהא קרו להו פרי. ושנינן רב נחמן כרבי יוסי סבירא ליה, דתניא רבי יוסי אומר סמדר אסור מפני שהוא פרי, ור' אילא דקיץ כפנייתא כרבנן דפליגי עליה דר' יוסי דאמרי אינו פרי, ופליגי רבנן עליה ואמרי כל די האי גוונא אינן פרי. ואמרינן ואיני ומי פליגי רבנן עליה דר' יוסי בכל האילנות, והתנן בשביעית סוף פ"ד מאימתי אין קוצצין את האילנות בשביעית, ב"ש אומרים כל האילנות משיוציאו, וב"ה אומרים החרובין משישרשרו, והגפנים משיגריעו, והזיתים משיניצו, ושאר כל האילנות משיוציאו,

מסורת הש"ס

א) שביעית פ"ט [מ"ב], ב) [שם מ"ג], ג) נדה דף נא: [ע"ש] [תענית ו: ע"ש פירש"י], ד) [ברכות לג: לח:], ה) לעיל יג: סוכה מה. [ברכות לג:], ו) ברכות לו:, ז) שם ערלה פ"א [מ"ז] [קידושין נד:], ח) ברכות לו: שביעית פ"ד משנה י, ט) פ"א משישלשלו, י) [עיין כס"י דברכות לג: ומלוה לישכן], כ) ס"א שלשלות, ל) לפנינו הגי' רב חמא בר עוקבא.

◆

תורה אור השלם

1. וְלִבְהֶמְתְּךָ וְלַחַיָּה אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ תִּהְיֶה כָל תְּבוּאָתָהּ לֶאֱכֹל: ויקרא כה ז
2. עַמִּי בְּעֵצוֹ יִשְׁאָל וּמַקְלוֹ יַגִּיד לוֹ כִּי רוּחַ זְנוּנִים הִתְעָה וַיִּזְנוּ מִתַּחַת אֱלֹהֵיהֶם: הושע ד יב

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה משיוציאו תחלת העלין. עיין כרש"י ברכות לו ע"ב ד"ה משיוציאו:

◆

לעזי רש"י

אישפיני"ר. פיתוח (הפרי).

◆

מוסף רש"י

כלה לחיה. לשון זכר, כמו (בראשית יח) עשו כלה, כלומר כלה האוכל (תענית ו:). **כלה לבהמתך.** כמו (תהלים נט) כלה בחימה כלה ואיננו (שם). **דדייק וגמר שמעתתא מפומיה דרביה.** שהיה מדקדק בלשון רבו וקובע בו סימנים (ברכות לג:). **כרחבה.** שהיה מדקדק בלשון רבו ואומר סטיו כפול היה, ואע"פ שבלשון משנה קורהו אצטבא כפספים ובסוכה על גב האצטבא, הוא דקדק בלשון רבו ולא אמר אצטבא כפולה היתה. יש פותרין הא דרחבה מדאמר רבי יהודה, דדייק ספיקי דרבוותיה אי מדרבי יהודה אי מדרב יהודה, וקשיא לי כגויה טובא, חדא דרחבה לא לאה רבי יהודה מימיו, לא רבי יהודה ב"ר אלעאי ולא ר' יהודה נשיאה, ועוד כולהו אמוראי נמי דייקו לומר דבר בשם אומרו, ועוד ליכא למימר מהא דדייק ליטנא דשמעתתא אלא ספיקי דרבוותא (ברכות שם). **סטיו כפול.** אצטבאות זו לפנים מזו כהיקף עגול ליבא שם (שם) האצטבא סביב סביב מקפת ובתוך אותו היקף עוד אחר (לעיל יג: וכעי"ז סוכה מה.). **בכופרי.** כשהתמרים קטנים קודם בישולם (ברכות לו:). **כר' יוסי.** דכופרא הוי פרי ואע"פ שלא נגמר, לפיכך שומר שלו חשוב שומר (שם). **סמדר אסור.** ענבים כיון שנפל הפרח וכל גרגיר נראה לעצמו קרוי סמדר, וקאמר ר' יוסי כיון שבא לכלל סמדר קרוי פרי ואסור משום ערלה (שם). **ופליגי רבנן עליה.** והלכה כרבים (שם). **בשאר אילנות.** חוץ מן הענבים (שם). **משיוציאו.** את הפרי (שם).